

پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی - دفتر پنجاهم

جریان‌شناسی سیاسی

نکات به

احزاب، گروه‌ها و جریان‌های سیاسی

در ایران معاصر

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها

معاونت مطالعات راهبردی - اداره مشاوره و پاسخ

سرشناسه	مجتبی‌زاده، علی، ۱۳۵۳ - لیالی، محمدعلی، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	جریان‌شناسی سیاسی: نگاهی به احزاب، گروه‌ها و جریان‌های سیاسی در ایران معاصر/ علی مجتبی‌زاده، محمدعلی لیالی.
مشخصات نشر	قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	۲۴۸ ص.
فروست	مجموعه پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی؛ دفتر پنجاهم (اندیشه سیاسی؛ ۵)
شابک	۹۶۰/۰۰۰ ریال؛ ۹۶۴-۵۳۱-۶۰۱-۱
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
موضوع	حزب‌های سیاسی -- ایران -- تاریخ
موضوع	ایران -- سیاست و حکومت -- قرن ۱۴
موضوع	ایران -- تاریخ -- قرن ۱۴ -- جناح‌های سیاسی
شناسه افزوده	لیالی، محمدعلی
شناسه افزوده	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف
رده‌بندی کنگره	م ج ۴۱۳۹۱/۴۱۶۵۸ DSR
رده‌بندی دیویی	۰۸۲-۲۵۲/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۳۰۲۴۵۶۷

پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی: دفتر پنجاهم

جریان‌شناسی سیاسی (نگاهی به احزاب، گروه‌ها و جریان‌های سیاسی در ایران معاصر)

تنظیم و نظارت: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها

معاونت مطالعات راهبردی

تدوین و تألیف: علی مجتبی‌زاده - محمدعلی لیالی

ناشر: دفتر نشر معارف

تأیید و صفحه‌آرایی: طالب بخشایش

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۳

شابک ۹۶۴-۵۳۱-۶۰۱-۱

قیمت ۹۶۰۰ تومان

«همه حقوق برای ناشر محفوظ است»

مراکز پخش:

مدیریت پخش دفتر نشر معارف: قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۲، پلاک ۳، تلفن و نامبر: ۳۷۷۴۰۰۰۴

پاتوق کتاب قم (شعبه ۱): خیابان شهدا، روبه‌روی دفتر مقام معظم رهبری، تلفن ۳۷۳۵۴۵۱

پاتوق کتاب قم (شعبه ۲): بلوار جمهوری اسلامی - نهاد رهبری در دانشگاه‌ها - تلفن ۳۲۹۰۴۴۴۰

پاتوق کتاب تهران: خیابان انقلاب، چهار راه کالج، پلاک ۷۱۵، تلفن ۸۸۹۱۱۲۱۲

نشانی اینترنت: www.Ketabroom.ir - www.porsemani.ir - www.porseman.org

پست الکترونیک: info@Ketabroom.ir - info@porseman.org

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
پیشگفتار	۱۵

فصل اول

مفاهیم و اصطلاحات

جریان‌شناسی

- پرسش ۱. جریان‌شناسی به چه معناست و منظور از جریان‌شناسی سیاسی چیست؟ ۱۹
- مفهوم حزب و جناح
- پرسش ۲. اصطلاحات حزب، جناح، جبهه، جمعیت و... را تعریف کنید؟ ۲۱
- مفهوم چپ و راست
- پرسش ۳. اصطلاحات چپ، راست، اصول‌گرا، اصلاح‌طلب، محافظه کار، رادیکال و... به چه معناست؟ ۲۷

فصل دوم

فعالیت احزاب و جریان‌های سیاسی از منظر اسلام و قانون اساسی

کارکردهای احزاب

- پرسش ۴. احزاب چه کارکردهایی در جامعه دارند؟ مزایا و معایب وجود احزاب چیست؟ ۳۹

اسلام و فعالیت احزاب

پرسش ۵. با نظر به اینکه احزاب و گروه‌های سیاسی ره‌آورد نظام‌های دموکراتیک غربی است، دیدگاه اسلام نسبت به فعالیت‌های احزاب و گروه‌های سیاسی چیست؟ ۴۳

فعالیت احزاب و قانون اساسی

پرسش ۶. آیا در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، فعالیت احزاب و جریان‌های سیاسی پذیرفته شده است؟ ۵۰

رهبری و احزاب

پرسش ۷. نظر امام باقر (ع) در مقام معظم رهبری در مورد فعالیت احزاب و جریان‌های سیاسی چیست؟ ۵۲

فصل سوم

جریان‌شناسی احزاب و گروه‌های سیاسی پیش از انقلاب اسلامی

پیشینه شکل‌گیری احزاب

پرسش ۸. فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی در ایران از چه زمانی آغاز شد؟ ۶۵

احزاب سیاسی پیش از انقلاب اسلامی

پرسش ۹. جریان‌ها و احزاب سیاسی فعال در دوران حکومت پهلوی چه طیف‌هایی را تشکیل می‌دادند؟ ۷۰

فدائیان اسلام

پرسش ۱۰. جمعیت فدائیان اسلام توسط چه کسی و با چه هدفی تأسیس شد و چه اقداماتی را انجام دادند؟ سرانجام آنان چه شد؟ ۷۳

جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

پرسش ۱۱. جامعه مدرسین حوزه علمیه قم چگونه تشکیل شد و مهم‌ترین فعالیت‌های آن چه بود؟ ۷۹

حزب مؤتلفه اسلامی

پرسش ۱۲. در مورد فعالیت‌های حزب مؤتلفه اسلامی قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و پس از آن توضیح دهید؟ ۸۷

انجمن حجّیه

پرسش ۱۳. انجمن حجّیه با چه هدفی تأسیس شد، مهم‌ترین مبانی فکری و اعتقادی آن کدام است و چرا به‌عنوان یک جریان انحرافی شناخته می‌شود؟ ۹۱

جبهه ملی

پرسش ۱۴. جبهه ملی چگونه تشکیل شد و چه دوره‌هایی را پشت سر گذاشته است؟ پس از انقلاب اسلامی سرانجام این حزب چه شد؟ ۱۰۵

سایر احزاب ملی‌گرا

پرسش ۱۵. علاوه بر جبهه ملی احزاب دیگری جریان ملی‌گرایی را در کشور دنبال می‌کردند؟ ۱۱۵

نهضت آزادی

پرسش ۱۶. نهضت آزادی چگونه و در چه زمانی تأسیس شد، مبانی فکری و پایه اعتقادی آن چه بود؟ عملکرد این حزب را پیش از انقلاب اسلامی و بعد از آن ارزیابی کنید؟ ۱۲۱

حزب توده

پرسش ۱۷. حزب توده چگونه شکل گرفت و چه اهدافی را دنبال می‌کرد؟ در روند مبارزات سیاسی کشور چه نقشی داشت و چرا با انقلاب اسلامی به مخالفت پرداخت و سرانجام این حزب چه شد؟ ۱۳۷

خداپرستان سوسیالیست

پرسش ۱۸. گروه خداپرستان سوسیالیست چگونه شکل گرفت و چه گرایش و عملکردی داشت؟ ۱۴۵

سازمان مجاهدین خلق

پرسش ۱۹. سازمان مجاهدین خلق در چه زمانی و با چه هدفی تأسیس گردید و مبانی فکری آنان چه بود؟ چرا پس از انقلاب اسلامی به مقابله با آن و ترور شخصیت‌ها و مقامات کشور برخاستند؟ وضعیت کنونی این سازمان چگونه است؟ ۱۴۹

چریک‌های فدایی خلق

پرسش ۲۰. سازمان چریک‌های فدایی خلق چگونه شکل گرفت و چه اقداماتی را قبل و بعد از انقلاب انجام داد؟ ۱۶۰

جریان‌های سلطنت طلب

پرسش ۲۱. جریان‌های سلطنت طلب به چه جریان‌هایی گفته می‌شود، آن‌ها چه اهدافی را دنبال می‌کردند؟ پشت پرده تشکیل این احزاب توسط رژیم پهلوی چه بود؟ ۱۶۴

فصل چهارم

جریان‌شناسی احزاب و گروه‌های سیاسی، پس از پیروزی انقلاب اسلامی

دوران شکل‌گیری و تثبیت نظام (سال ۵۷-۵۹)

پرسش ۲۲. مهم‌ترین تحولات و رخداد‌های سیاسی سال‌های آغازین انقلاب اسلامی چه بود؟ ۱۷۹

حزب جمهوری اسلامی

پرسش ۲۳. حزب جمهوری اسلامی در چه زمانی و با چه هدفی تأسیس شد؟ مهم‌ترین اقدامات آن چه بود و چرا این حزب تعطیل شد؟ ۱۸۲

جامعه روحانیت مبارز

پرسش ۲۴. هدف از تشکیل جامعه روحانیت مبارز چه بود، نقش این حزب را در تحولات کشور ارزیابی کنید؟ ۱۹۰

سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی

پرسش ۲۵. سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی چگونه شکل گرفت؟ چرا دچار چرخش گردید؟ ۱۹۴

حزب خلق مسلمان

پرسش ۲۶. ماجرای حزب خلق مسلمان و غائله آن در سال‌های اولیه انقلاب چه بود؟ چرا با آیت‌الله شریعتمداری و هوادارانش برخورد شد؟ ۲۰۲

دوران دفاع مقدس (سال ۵۹-۶۸)

پرسش ۲۷. مهم‌ترین تحولات و رخداد‌های سیاسی دوران دفاع مقدس چه بود؟ ۲۱۳

مجمع روحانیون مبارز

پرسش ۲۸. دلیل انحصار روحانیون مبارز از جامعه روحانیت مبارز چه بود؟ نقش آن را در تحولات کشور چگونه بررسی می‌کنید؟ وضعیت کنونی این حزب چگونه است؟ ۲۲۳

دوران سازندگی (سال ۶۸-۷۶)

پرسش ۲۹. مهم‌ترین تحولات و رخداد‌های سیاسی دوران سازندگی چه بود؟ ۲۲۹

حزب کارگزاران سازندگی

پرسش ۳۰. زمینه و اهداف شکل‌گیری حزب کارگزاران سازندگی چه بود و چه نقشی در تحولات کشور ایفا نموده است؟ نتایج و پیامدهای تسلط آن بر دولت سازندگی را تشریح نمایید؟ ۲۳۲

جمعیت ایثارگران انقلاب اسلامی

پرسش ۳۱. جمعیت ایثارگران انقلاب اسلامی با چه اهدافی تشکیل شد و مهم‌ترین اقدامات این حزب چه بود؟ ۲۳۹

جمعیت دفاع از ارزش‌های انقلاب اسلامی

پرسش ۳۲. جمعیت دفاع از ارزش‌های انقلاب اسلامی توسط چه کسانی و با چه هدفی تشکیل شد؟ علت تعطیلی آن چه بود؟ ۲۴۱

دوران اصلاحات (سال ۷۶-۸۴)

پرسش ۳۳. مهم‌ترین تحولات و رخداد‌های سیاسی دوران اصلاحات را بیان نمایید؟ ... ۲۴۳
حزب مشارکت

پرسش ۳۴. حزب مشارکت چگونه شکل گرفت؟ خط مشی فکری و سیاسی آن چه بود؟
درباره نقش این حزب در دوره موسوم به اصلاحات و فتنه ۸۸ توضیح دهید؟ ۲۵۵

جبهه دوم خرداد

پرسش ۳۵. جبهه دوم خرداد از چه گروه‌هایی تشکیل شد؟ وضعیت آن به کجا کشیده شد؟ ۲۶۵

سایر احزاب اصلاح طلب

پرسش ۳۶. در کنار حزب مشارکت و جبهه دوم خرداد چه احزاب دیگری جریان اصلاح‌طلبی را دنبال می‌کردند؟ ۲۷۰

آبادگران ایران اسلامی

پرسش ۳۷. آبادگران ایران اسلامی چگونه شکل گرفت و چه نقشی در تحولات سیاسی کشور ایفا نمود؟ ۲۷۶

دوران اصول‌گرایی (سال ۸۴-۹۱)

پرسش ۳۸. اصطلاح اصول‌گرا از چه زمانی شکل گرفت، مبانی فکری آن چیست؟
اصول‌گرایی چه تفاوتی با محافظه‌کاری و بنیادگرایی دارد؟ ۲۷۹

شاخصه‌های اصول‌گرایی

پرسش ۳۹. چه ویژگی‌هایی موجب شد تا این دوره به عنوان دوره اصول‌گرایی شناخته شود
و مهم‌ترین شاخصه‌های اصول‌گرایی چیست؟ ۲۸۲

فتنه ۸۸

پرسش ۴۰. ریشه‌ها و عوامل آشکار و پنهان فتنه ۸۸ چه بود؟ چگونه نظام و رهبری موفق به مهار این توطئه شد؟ ۲۹۱

جریان انحرافی

پرسش ۴۱. جریان انحرافی چگونه شکل گرفت و چه ویژگی‌های و اقداماتی را انجام داد؟ ۳۱۲

جبهه‌بندی‌های اصول‌گرایان

پرسش ۴۲. در مورد جبهه‌بندی‌های اصول‌گرایان و دلایل آن توضیح دهید؟ ۳۱۳

حزب اعتماد ملی

پرسش ۴۳. حزب اعتماد ملی توسط چه کسی و با چه هدفی تشکیل گردید؟ ۳۱۷

فصل پنجم

تشکل‌های دانشجویی

پیشینه تشکل‌های دانشجویی

پرسش ۴۴. شکل‌گیری تشکل‌های دانشجویی در چه زمانی برمی‌گردد؟ ۳۲۳

دفتر تحکیم وحدت

پرسش ۴۵. دفتر تحکیم وحدت از چه زمانی شکل گرفت و چه دوره‌هایی را پشت سر گذاشته است؟ چرخش فکری و سیاسی آن ریشه در چه عواملی دارد؟ ۳۳۱

بسیج دانشجویی

پرسش ۴۶. هدف از تشکیل بسیج دانشجویی در دانشگاه‌های کشور چیست؟ ۳۳۹

جامعه اسلامی دانشجویان

پرسش ۴۷. جامعه اسلامی دانشجویان چگونه شکل گرفت و چه فعالیت‌هایی انجام می‌دهد؟ ۳۴۲

انجمن اسلامی دانشجویان مستقل

پرسش ۴۸. انجمن اسلامی دانشجویان مستقل چگونه شکل گرفت و چه فعالیت‌هایی انجام می‌دهد؟ ۳۴۳

جنبش عدالت‌خواه دانشجویی

پرسش ۴۹. جنبش عدالت‌خواه دانشجویی چگونه شکل گرفت و چه فعالیت‌هایی انجام می‌دهد؟ ۳۴۶

بایسته‌های شکل‌های دانشجویی

پرسش ۵۰. از نظر مقام معظم رهبری شکل‌های دانشجویی چه وظایف و مسئولیت‌هایی را برعهده دارند؟ ۳۵۱

کتابنامه ۳۵۹

مقدمه

«پرسش‌گری» از آغاز آفرینش انسان، رخ‌نمایی کرده، بر بال سبز خود، فرشتگان را فرانشانده، بر برگ زرد خود، شیطان را فرونشانده و در این میان، علم آدمیت را نشان داده است. آفتاب کوفه چه زیبا فرموده است:

«مَنْ أَحْسَنَ السُّؤَالَ عِلْمٌ وَ مَنْ عَلِمَ أَحْسَنَ السُّؤَالَ».

هم سؤال از علم خردمند براب همچنان که خار و گل از خاک و آب آری، هر که سؤال‌هایش آسان است، دانش و بینش، پاسخش خواهد بود. پویایی و پایایی «جامعه» و «فرهنگ»، در گرو پرسش‌های حقیقت‌طلبانه و پاسخ‌های خردورزانه است.

از افتخارات ایران اسلامی، آن است که از سویی، شرشار از جوانانی پاک دل، کمال‌خواه و پرسش‌گر می‌باشد و از دیگر سوی، از مکتبی غنی برخوردار است که معارف بلند آن، گوارا نوش دل‌های عطشناک پرسش‌گر و دانش‌جوست.

اداره مشاوره و پاسخ معاونت مطالعات راهبردی نهاد، محفل انسی فراهم آورده است، تا «ابر رحمت» پرسش‌ها را به «زمین اجابت» پذیرا باشد و نهال سبز دانش را بارور سازد. ما اگر بتوانیم سنگ صبور جوانان اندیشمند و بالنده ایران پرگهرمان باشیم، به خود خواهیم بالید.

شایان ذکر است در راستای ترویج فرهنگ دینی، اداره مشاوره و پاسخ نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، تاکنون بیش از سیصد هزار پرسش دانشجویی را در موضوعات مختلف اندیشه دینی و مشاوره‌ای پاسخ داده است.

این اداره دارای گروه‌های علمی و تخصصی، به شرح زیر است:

- قرآن و حدیث؛ - تربیتی و روان‌شناسی؛

- احکام؛ - اندیشه سیاسی؛

- فلسفه کلام و دین پژوهی؛ - فرهنگی و اجتماعی؛

- حقوق و فلسفه کام؛ - تاریخ و سیره؛

- اخلاق و عرفان؛ - ادیان و مذاهب.

آنچه پیش‌رو داریم، بخشی از پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی درباره جریان‌شناسی سیاسی است که توسط آقایان حجت‌الاسلام محمدعلی لیالی و علی مجتبی‌زاده، پاسخ داده شده است.

در پایان از آقایان: محمدجواد اخوان، سیدعباس موسوی، جواد نوروزی که ارزیابی و غنی‌سازی متن حاضر را قبول زحمت نموده و نیز همه همکاران ارجمند اداره مشاوره و پاسخ به‌ویژه حجت‌الاسلام والمسلمین آقای صالح فنادی (زیدعزه) که بزرگوارانه ما را در تهیه این مجموعه یاری داده‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود.

دوام توفیقات این عزیزان را در جهت خدمت بیشتر به مکتب اهل‌بیت (علیهم‌السلام) و ارتقای فرهنگ دینی جامعه - به‌خصوص دانشگاهیان - از خداوند متعال مسألت داریم.

الله ولی التوفیق

معاونت مطالعات راهبردی نهاد